

Modern Demokrasi Farklılıkların Farkına Varmak, Farklılıkların Farkında Olmaktır

Sacit Adalı

[Prof. Dr., Turgut Özal Ün., Hukuk Fak., Dekanı.]

Ropörtaj: *Ahmet Dursun*

***Münazarat*'ın kavramsal analizi yapıldığında meşrutiyet, hak, hürriyet, istibdat ve eğitim ön plana çıkmaktadır. Bu kavramların demokratikleşme hamleleri ve kültürü açısından önemi nedir?**

Meşrutiyet'ten evvelki rejim, Osmanlı dönemi ve tüm dünya için söylüyorum, aslında mutlakiyet, istibdat idaresi, tek kişinin idaresidir. Kral ya da padişah, kişinin ağzından çıkanın kanun olması söz konusuydu. Bu asırlarca böyle yürüdü ve meşhur da oldu. Bu tür yönetimler yürüdüğüne ve kabul de gördüğüne göre, şiddete başvuracak kadar zorlamanın olması da mümkündü. O zamanlar, çoğu zaman ve çoğu yerde, bir kişinin idaresi makul ve meşru görülen bir şeydi. O, insanüstü bir varlıktır. Tek kişinin idaresi, ya idare edenin karizmasından gelir yahut da güçten gelirdi. Tek kişilik idare, sert bir güç uygulamasından yahut da uhrevi bir kudrete dayanmasından da kaynaklanırdı. O kişi, yüce Yaradanın dünyadaki temsilcisi olarak kabul edilmişse ona mutlak uyulurdu. Asırlardan sonra böyle bir istibdat idaresi artık modasını kaybetti. Böyle bir idare şeklinin çok zararı olduğu görüldü. O tür idarelerde kanun var gibi görünüyor; fakat kanunu tek başına gene o kişi, istediği şekilde değiştiriyor. Şunun gibi: Maç oynanırken, tam penaltı atılacak, penaltı kaidesini değiştirdim, yeni bir kural koydum diyebiliyor, kendine göre. Oysa, kişinin keyfine, arzusuna, isteğine mahsus bir şey olamaz. İşte meşrutiyet bunu ortadan kaldırmaya yönelik bir hareketti.

*Bir olay
olduktan sonra,
sırf onun için
bir mahkeme
kurulmaz. Bu özel
bir mahkemedir ve
asla caiz değildir.
1960'taki Yüce
Divan da istisnai
bir mahkemedir,
"tabii hakim"
ilkesine aykırıdır.
Onun verdiği
kararlar geçerli
değildir. Yürekler
acısı bir iştir.*

Meşrutiyet'in yerine ikame edilen Cumhuriyet projesi 'millet egemenliği' düşüncesine dayanıyordu. Fakat Cumhuriyet'in uygulamalarında yönetimin Padişah'tan alınıp yine seçkin bir zümreye verildiğini görüyoruz. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cumhuriyet getirildi, şimdi de tartışılıyor. O günlerde olduğu gibi, tenkit edilecek pek çok olay da olmadı değil. Mesela Dersim İsyanının bastırılması hadisesi... İstiklal Mahkemelerinin önce idam edip sonra karar çıkartması gibi... Bir mahkeme, tabii hakim kuralına uymak zorundadır. Bir olay olduktan sonra, sırf onun için bir mahkeme kurulmaz. Bu özel bir mahkemedir ve asla caiz değildir. Olmaması gerekir. Bir mahkeme daha önceden kurulmuş olacaktır ve onun görev yetkisine düşen olaylar, orada yargılanacaktır. Aynı şekilde 1960'taki Yüce Divan da istisnai bir mahkemedir, "tabii hakim" ilkesine aykırıdır. Onun verdiği kararlar geçerli değildir. Yürekler acısı bir iştir. Bu tabii tartışılıyor. Biz istibdat istemiyorduk. Meşrutiyet, istibdatla cumhuriyet arasında, hatta demokrasi arasında bir geçiş, köprü vazifesi gören bir kavramdır. Meşruluğun kaynağı aranıyor. İstibdatla sorgu sual etmeden kabul vardır. Meşrutiyet'te idarenin, iktidarın sorgusunu yapıyorum, "bunun kaynağı nereden geliyor? Gerçekten meşru mu?" diye sorguluyorum. Ve meşru olması da artık eskisi gibi kişinin karizması-na, kuvvetli olmasına veya uhrevi kaynaktan gelişine dayanmıyor. Milletten bizzat kendisinden aldığı yetkiyi mi kullanmak üzere bizim başımızda bulunuyor bu idare? O kişiyi veya kişileri, bakanlar kurulunu veya yetkilileri, o millet kendi içinden seçerek mi çıkarttı? O zaman meşru, o zaman meşrutiyetin geçerli olduğu kabul edilebilir. Cumhuriyet ne? Cumhuriyet'te yine halkın kendi arasından çıkardığı kişilerin idaresi söz konusudur. Temsili bir demokrasi... Fakat o yetmiyor, demokrasi olabilmesi için dışardan kuralların konulması lazım. Bir Büyük Millet Meclisi, normal prosedürü içinde, iç tüzüğünün veya anayasanın gösterdiği usullere göre keyfi olmadan, o usullere mutlaka uymak kaydı ile işlem yapmalıdır. Anayasa mahkemesi sadece kanunların değil, meclis iç tüzüğünün de anayasa aykırılığını denetler. Sadece kanunları değil, niye? Kanunun yapılma usulü de anayasa tarafından yapılan sisteme uygun olmalıdır. Meşrutiyet, demokratik cumhuriyete geçişin bir köprüsü idi. Soru soruluyordu: "Bu işin, senin gücünün kaynağı nedir?" sorusunu sorma sistemiydi. Meşrutiyet, iktidarın kaynağının ne olduğu sorusunu sorma gücüne sahip olmaktır.

Bediüzzaman meşrutiyeti şöyle tanımlıyor, aynı tanımlamayı cumhuriyet için de yapıyor: "Meşrutiyet ki adalet, meşveret ve kanunda inhisar-ı kuvvetten ibarettir." Bu bağlamda, bugünkü cumhuriyet bu tanımlamanın neresindedir?

Katılmamak mümkün değil Bediüzzaman Hz'lerinin tariflerine. Elbette ki, benim buna bir boyut daha eklemek istediğim şudur: Düne kadar istibdat idaresinde, "senin gücünün kaynağı ne?" sorusu sorulamazdı. İstesen bile sormazdım. Meşrutiyet sistemde, bana senin kaynağını göster, diye sorulma cesareti ortaya çıkıyor. Bediüzzaman'a katılıyorum. Meşrutiyet sistemde herkes aynı güce sahip, ama seçilmiş olanlar geliyor ve herkesi temsil ediyor.

Hürriyet, meşrutiyet, demokrasi vb. kavramlar 150 yıldır ülkemizde tartışılmaktadır; fakat yine de istenilen düzeyde demokratikleşmiş ve demokratik bir anayasaya kavuşmuş değiliz. Demokrasimizin arzu edilen düzeye ulaşamamasının temel nedenleri nelerdir?

Cumhuriyetin ana vasfı, biz sanıyoruz ki, seçimlerdir. Tek partili dönemde de seçimler vardır; ama belli kişiler seçilmektedir. Şu ilden ben listeye koydum, kesin seçiliyorsun. Mehmet Akif Burdur milletvekiliydi; ama Burdurlu değildi. Yahya Kemal Urfa milletvekiliydi, hayatında Urfa'ya uğramamıştır. Örnekleri çoğaltabiliriz. Bir güç seçtiriyor. Bugün Azerbaycan'da da seçim var. 125 kişilik parlamentoyu kimin tespit ettiğini hepimiz biliyoruz; ama seçim var ve kimin nereden seçileceği belli. Böyle bir oyun oynanmaz. Hatta bizim eski dönemlerimizde, 1946 seçimlerinde açık oy, gizli tasnif sistemi vardı. Adı seçim... Tasavvur edebiliyor musunuz? Benim kime oy verdiğimi görüyorsunuz; ama saati gelip sandık kapandıktan sonra ve sayım başladıktan sonra gizli odalarda 3 kişi oyları sayıyor. Kime verilmiş olduğunu sen bilemiyorsun, onlar söylüyor size. Böyle bir seçim olur mu? Cumhuriyet bu ince eleme, sık dokumayı yapmadı. "Seçimse seçim, bak seçimi yapıyoruz" dedi. Demokrasi onun kuralını getirdi. Sadece seçim değil, evet seçim olacak; genel, eşit ve hiç kimseyi ayırmadan, herkesin işin içine katıldığı bir seçim olacak. Bunun engeli yok, kim varsa Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, herkes seçime iştirak ediyor. Fakat gizli oy, açık tasnif. Bunun aksi demokrasi adına kabul edilemez. Demokrasi kurallar rejimidir, hukuk devletidir. Demokrasinin cumhuriyetten farkı, hukuk devleti anlayışını pekiştirmesidir. Cumhuriyette hukuk devleti anlayışı çok zayıftır. İstedığınız zaman, siz meclis olarak istediğiniz kanunu, usulünü de değiştirerek kabul edebilirsiniz. Bunun adı kanun devletidir. Hukuk devleti değildir. Şöyle bir örnek verebiliriz: Bugün ben ticaret adamıyım ve oğlumun dışardan mal ithali yapabilmesi için kanun çıkartıyorum. Eti bedavaya getirebilir, diye kanun çıkarttım, o eti getirtirdi, ihtiyaç kalmadı, kanunu yürürlükten kaldırttım, bu olmaz.

Kanun devleti ile hukuk devleti arasındaki temel fark nedir?

Kanun devletinde keyfe göre ve usulüne uymadan da kanun yapılabilir. Adı kanundur; fakat bunun usulü şaibelidir. Hukuk devletine bağlı demokrasi- de çok önceden yazılmış kanunlar mucibince işlem yapılır. Neyin suç olacağını kanun belirtir. Ve o suça ne ceza vereceğini de daha önceden belirtir. Demokrasi, hukuk devletini perçinlemiş demektir. Cumhuriyette kanun vardır, fakat kurallar yoktur. Adı kanun ama onu istediğiniz gibi evirip çevirebilirsiniz. Kaynağına, usulüne uymak şartıyla gerçekleştiriyorsanız ve önceden koymuşsanız, siz hukuk devletisiniz. Biraz evvel verdiğim misalde, maç oynanıyor, tam gol atacakken, ben ofsait kuralını değiştiriyorum. Olmaz. Dereyi geçerken at değiştirilmez. Önceden her şey hazırlanmış olacak. Son zamanda anayasa değişikliği yapıldı. Anayasa değişikliği seçimlerle ilgili yapıldığı zaman o kural bir sonraki seçimlerde uygulanır. Şimdi seçime 6 ay var diyelim. Farzı muhal, kanun iktidar olarak aleyhime idi. Bir zamanlar hazırlanmış. Şimdi anayasaya uygun olan ama aslında benim partimin kazanmasına uygun bir kanun çıkartıyorum. Bu usulüne de uygun ama hukuk devletine uygun değil.

Cumhuriyetin ana vasfı, biz sanıyoruz ki, seçimlerdir. Tek partili dönemde de seçimler vardır; ama belli kişiler seçilmektedir. Şu ilden ben listeye koydum, kesin seçiliyorsun. Hatta bizim eski dönemlerimizde, 1946 seçimlerinde açık oy, gizli tasnif sistemi vardı. Adı seçim... Böyle bir seçim olur mu?

Ulus-devlet,
herkesin Türk
olma mecburiyeti,
herkesin Sünni
olma mecburiyeti,
herkesin Hanefi
olma mecburiyeti
varmış intibai
uyandırdı ve "ben
böyle değilim"
diyenlere "hayır
öylesin" diye baskı
yapılmasa da öyle
hissettirildi.

Münazara'ta ve Bediüzzaman'ın birçok eserinde hukukun üstünlüğü'nün vurgulandığını görüyoruz. Ayrıca imparatorluğun dağılma tehlikesine karşı da birleştirici fikirlerle Kurani bir model öneriyor. Fakat laik cumhuriyet projesinde bu öneriler dikkate alınmıyor. Bugün yaşadığımız temel problemleri de dikkate alarak, Cumhuriyet'in ulus devlet ve katı laiklik anlayışını ve uygulamalarını Türkiye'nin demokratikleşme süreci açısından nasıl değerlendirebilirsiniz?

Uzun yıllar Ulus-devlet tabiri kullanıldı ve tabu oldu. Hiç kimse onun aleyhinde hiç bir şey söyleyemezdi. Ulus-devlet erişilmesi güç bir mevki idi ve Türkiye ona ulaşmıştı. O zaman artık ideal bir noktadayız, bunu kimse geriye döndüremez, deniliyordu. Böyle bir şey çok saçmaydı. Ulus-devletin daha çok çeşitli yönetim tarzları var. Biz 72 buçuk milletin, tam bir mozaik olan milletin, belli bir coğrafyada yaşadığı toplumuz. Biz tek bir ırka, tek bir dine, tek bir mezhebe dayanan anayasa yapamayız. Çoğunluğun adına azınlığın haklarını gasp edemeyiz. Elbette çoğunluk olacaktır, bir yerde belli bir görüşün mensupları olacaktır; ama o görüş mensupları asla azınlıkta kalan bir kişi bile olsa, grupların, kişilerin hak ve hürriyetlerini ihlal edemez, zedeleyemez ve inkar edemez. Aynen kendisi gibi, çoğunluk azınlığın haklarını da hürriyetlerini de korumak mecburiyetindedir. Bizdeki tatbikatta çoğunluk, azınlık denilen kişilerin değer yargularını ve toplumsal kıymetlerini geçersiz saymıştır. Bu tatbikatta "Siz her halinizle bize uyacaksınız" demeye getirdi. Ve bu baskı oluşturdu. Ben Kürt'sem, Yahudi isem Hıristiyansam veya Yezidiysem... neysem, benim üzerimde bir maddi-manevi bir baskı meydana getirdi. İlla Türk olacaksın. En çok itiraz da "Ben Kürd'üm, niye beni Türk olmaya mecbur kılıyorsun." şeklinde oldu. Türkiye, bütün farklılıkların olduğu, bir arada yaşadığı bir ülkedir. Bugüne kadar yaptığımız, Cumhuriyetin yaptığı, o farklılıkları gözden uzak tuttu ve tek bir torbada hepsini topladı. Tekleştirdi. Ulus devlet monoizm oluşturmaktır, plüralizm değil. Çoğulculuk değil, tekçiliği meydana getirmek demektir. Ama siz tek sayıyorsunuz. Sünni Türk olacak. Sünni de Hanefi mezhebinden olacak. Bunun dışındakiler buna uymak zorunda. Hukuk devleti olarak, bir kişi bile kalsa ve "ben böyle değilim, benim haklarımı gasp edemezsiniz" dese, evet biz onun hakkını korumak mecburiyetindeyiz. Demokrasi parmak hesabına dayanan bir rejimdir. Çoğunluk ne diyorsa, o olur; ama çoğulcudur aynı zamanda, çoğunlukçudur. Parmak hesabıyla karar verir; fakat diğer bütün parçaların hak ve hürriyetlerini de hesaba katar. Diğerlerinin haklarını nazar-ı dikkate alır ve onları sayar. Ulus-devlet, herkesin Türk olma mecburiyeti, herkesin Sünni olma mecburiyeti, herkesin Hanefi olma mecburiyeti varmış intibai uyandırdı ve "ben böyle değilim" diyenlere "hayır öylesin" diye baskı yapılmasa da öyle hissettirildi. Ben farklıyım, dememe baskısı altında olduğu hissettirildi. Ben farklıyım diyorsan, farklısındır. Sen ne diyorsan odur. Sen kendini Güney Afrika'daki kabileden sayıyorsan, sen osundur. Ben sana nasıl illa Türk'sün diye söyleyeyim. O zaman benim hakkımı da koru. Benim dinim şu taşta tapmak. O zaman tap, ben bir şey demiyorum. Ama ne ben sana zarar veririm, ne sen de benim görüşlerime, düşüncelerime sınır koy, ibadetime zarar ver. Laiklik işte budur, laikliğin manası da budur. Herkes kendi görüşünde serbesttir, kimse kimsenin görüşüne icbarda bulunmaz, zorluk engel çıkartmaz. Yanında da olmaz. Hem uzağında olmaz hem yanında olmaz. Bütün görüşlere eşit mesafededir. Devletin bütün dünya görüşlerine, dini görüşlere ve bunların sahiplerine aynı uzaklıkta olması lazım. Cumhuriyet bunu yapmadı.

Bunu demokrasi becerecek. Klasik ve modern demokrasi... Bir klasik demokrasi vardı, şimdi o daha çok gelişti. Artık modern demokrasiler var. Onun şartları dünya üzerinde uygulanıyor. Modern demokrasinin şartlarından biri, farklıların farklarına, farklılıkların farkında olmak. Klasik demokraside bu yoktu. Adım adım sistem kendini yeniliyor, daha da geliştiriliyor. Demokrasiden söz ederken şöyle deniyordu: eksik demokrasi, özürülü demokrasi, baskıcı demokrasi gibi tam olmayan demokrasiden söz ediliyordu. Şimdi tam demokrasi istiyoruz. Nedir o tam demokrasi? Bütün farklılıkların farkında olunduğu ve herkesin kimseye zarar vermemeye ahdedtiği bir ülkede yaşamak. Kürt sorunu da buraya dayanıyor. Sen Rus'um diyorsan, öylesindir, ne yapalım? Bugün Hıristiyan'dın yarın Müslüman oldun, ne güzel! Yarın da yeni dininden caydın diyelim, ne yapalım, caydın serbest. Zaten akan bir kültür var. Bu coğrafyanın, bu tarihin insanı bu kültürün insanı zaten belli bir hamuleyi kabullenmiş. Belli değerler sahiplenilmiş. Serbest bırak, onlara güven. Cumhuriyetin eksigi, istibdatın eksigi, meşrutiyetin de eksigi güven duygusunun kuvvetli olmayışıdır. Tam demokrasilerde, her insana kim olursa olsun sayma, sevme ve güvenme vardır. Öyle olması arzu edilir. Yoksa adına bunun istibdat da diyebilirsiniz, meşrutiyet de diyebilirsiniz, ulus-devlet cumhuriyet de; ama tam demokrasi diyemezsiniz.

Bu söylediklerinize uygun olarak, milliyetçi yaklaşımlardan arındırılmış, herkese hak ve hürriyetini temin eden bir anayasa yeni dönemde mümkün olabilecek mi?

Bunu arıyoruz. Ne milliyet söz konusu olsun, ne dini görüş söz konusu olsun, ne dünya görüşü, ne de ekonomik görüş... Hiç bir görüş, hiçbir ideolojik yaklaşım olmasın. Halk ne istiyorsa o olsun. Kim, projelerini halka kabul ettirebiliyorsa... Ben ortaya çıktım, siyasi olarak kendimi takdim ettim, şu görüşlere de sahibim. Beğendirdiysem ve beni seçtilerse ne âlâ. Herkes kendini takdim ediyor, herkes kendini millete beğendirtmeye çalışıyor; malını satıyor yani. Alıcılar da bakıyorlar, hangisi hepimize daha iyi bunlardan, bunlardan hangisi daha faydalı olabilir? İşte hakem o, hakem millettir. Kendi menfaatini arıyor millet, toplum kütle. O kütlenin içinde herkes var. Biz ayrımcı olmayacağız. Ayrımcı olmadığımız zaman kendimizi kabul ettirmemiz daha kolaylaşmış olur. Ben Türkçüyüm dediğin zaman Kürtleri, Alevileri, Çerkezleri, Arnavutları, Abazaları, Gürcüleri, Bosnalıları, Kosovalıları ayırıyorsun demektir. "Ben dine dayanmıyorum, ırka da dayanmıyorum. Herhangi bir dünya görüşüne de dayanmıyorum. Ben sizin hayatınızı en güzel şekilde idame ettireceğiniz bir düzeni kurmak istiyorum. Sizi insanca yaşatmak, insan şeref ve haysiyetini tattırarak hayatınızı idame ettirmek istiyorum. Herhangi bir ekolün ya da ideolojinin, mezhebin mensubu değilim. Benim elbette tabiiyetim, dini görüşüm var; ama o benle alakalı, iç görüşümle ve dünyamla alakalı" diyebilmeliyiz. Benim dış dünyam, kim olursa olsun, insanın haysiyetle ve şerefle yaşama hakkını gerçekleştirilmesi gerekir. Tam demokrasi, cumhuriyetin, meşrutiyetin, istibdatın sahip olmadığı özellikleri barındırdığı için biz demokrasinin bu kadar bahsini yapıyoruz.

Sivil anayasa arayışlarını genel itibari ile nasıl değerlendiriyorsunuz? Münazarat gibi eserlerin bu husustaki katkıları ne olabilir?

Artık modern demokrasiler var. Onun şartları dünya üzerinde uygulanıyor. Modern demokrasinin şartlarından biri, farklıların farklarına, farklılıkların farkında olmak. Klasik demokraside bu yoktu. Nedir o tam demokrasi? Bütün farklılıkların farkında olunduğu ve herkesin kimseye zarar vermemeye ahdedtiği bir ülkede yaşamak.

Lütfen bu Münazarat kitabını yayın. Hakikaten çok ciddi bir eser. İnsanların anlayacağı tarzda kitaplar, broşürler ve yayınlarla bunun tartışılmasını sağlayın. Bunun radyoda, televizyonlarda, gazetelerde tartışılması mümkün kılın. Olduğu yerde bırakılmasın.

Lütfen bu *Münazarat* kitabını yayın. Hakikaten çok ciddi bir eser. İnsanların anlayacağı tarzda kitaplar, broşürler ve yayınlarla bunun tartışılmasını sağlayın. Bunun radyoda, televizyonlarda, gazetelerde tartışılması mümkün kılın. Olduğu yerde bırakılmasın. İkincisi, bu konuda tabandan gelen bir heyecan var. Tabandan gelen bir heyecanı ilk defa görüyoruz. Ben 67 yaşında bir insanım, böyle bir heyecan daha görmedim Türkiye’de. Herkes kendine göre anayasa yapıyor, çok güzel bir şey bu. Niye? Benim ihtiyacım bu. Sen bana bunu yukarıdan veriyordun. Demin söyledik, tavandan tabana doğru giden bir işlem değil, tabandan isteğe göre, ihtiyaçlara uyan ve onları gideren bir anayasa yapılması gerekir. Biz hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına da karşıyız anayasada. Hak ve hürriyetler, genel prensipler anayasada belirtildikten sonra, belki kanunlarda sınırlandırılabilir. Niye? Anayasaya sınırlamaları koyduğunuz zaman, anayasa mahkemesi onları kolayca değiştiremiyor. Ama esas vazifesi kanunları değiştirmek, iptal ettirmek olduğu için, sınırlamalar kanunlara konulursa ve o sınırlama anayasanın temel kanunları, ilkelerine, umdelerine uymuyorsa, çok daha rahat iptal eder. Bu kişi hak ve hürriyetlerinin gelişmesine yol açar. Biz, Turgut Özal Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyeleri olarak hazırladığımız anayasa tasarısında bu sınırlamaları hiç kullanmadık. Bir maddede sadece sınırlamalar kanunla yapılır, dedik. Halbuki mevcut anayasamızda, hak ve hürriyetleri belirten maddelerin içlerinde sürekli sınırlar var. İşte başlıyor dibaceden sonra, hemen şu hürriyetler vardır: yaşama hürriyeti, konut hürriyeti, seyahat hürriyeti... her hürriyet var. “Ancak” lafını çok kullanarak hemen sınırlıyor hürriyetleri her maddede. Şimdi 1999’da yapılan değişiklikle, 13’üncü madde değiştirildi, genel bir hüküm kondu. Kamu yararı, genel sağlık, genel ahlak, kamu düzeni gibi kavramlar getirilerek, bunlarla sınırlama yapılabilir. Ayrıca özel sınırlamalar varsa, kendi maddesiyle ilgili madde de varsa, onlara da uyulur. Biz bunları tamamen kaldırdık. Ne kamu düzeni, ne milli güvenlik... öyle bir sınırlama gerekçesi kullanmadık. Çünkü bunlar o kadar izaha, yoruma muhtaç tabirler ki, herkes farklı düşünür ve yorumlar. Mesela kamu yararı böyle. Kanunla yap, kanunla cezayı göster, suç göster ve cezasını da ver. Ben hakim olarak bileyim. Bu bana bir fiskeyle dokundu, suç değil. Ama bir tokat vurdu, suç. Ben bunu biliyorum; ama sen geniş ve yorumlamaya müsait bir şekilde yazar, bir fiske vurmaya ilerde suç teşkil edecek ve ceza alacak bir işlem haline sokarsan, bu gülmünç olur. Somut olarak, müşahhas olarak her şeyi göster; ama nerde? Kanunlarla... Anayasada bunlar yazılmaz. Böylece insan hak ve hürriyetleri daha da korunmuş olur. Ben dünyaya bir defa geliyorum. Kimsenin ikinci defa gelme şansı yok. Beni rahat bırak, bir defa gelme şansım olan dünyayı huzurlu yaşayayım, kolay ve rahat yaşayayım. Niye beni taciz edip, dürtükleyip duruyorsun. Arzu ettiğimiz demokrasi, tacizlerin olmadığı, kimsenin kimseyi taciz etmediği, gücünün güçsüzü taciz etmediği, haksızın değil haklının güçlü olduğu bir demokrasidir. Bir hadisi şerif vardır: “Boynuzsuz koyunun boynuzlu koyundan hakkını alacağı gün gelecektir” buyrulur. O kadar ince bir konu ki... Biz bu kadar ince görüşlerin, o kültürün ve medeniyetin insanıyken, niye birbirimizi gerdirme, korkutma, taciz etme durumunda bırakalım?

Bu vesileyle, otuz yıldan beridir tanıdığım Köprü derginizin, köklü Köprü’nüzün daha da kökleşmesini diliyorum.